

Zelfstandige gastouderopvang onder de Wet kinderopvang?

**Maria Jongsma
Clarine de Leve**

September 2007

Onderzoek- en Adviesbureau Vyvoj

**Postbus 312
9700 AH Groningen
www.vyvoj.nl**

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
	Centrale vraagstelling	3
1.1	<i>Opbouw van het rapport</i>	<i>4</i>
1.2	<i>Uitgangspunten en begripsbepaling.....</i>	<i>5</i>
2	Onderzoekopzet	6
2.1	<i>Verkenkende studie naar zelfstandige gastouderopvang</i>	<i>6</i>
	Onderzoeksinstrument.....	6
	Onderzoeksgroep	6
	Methode van analyse.....	7
	Ervaringen uit het buitenland	7
2.2	<i>Vergelijkende matrix</i>	<i>7</i>
3	Wensen en behoeften	9
	Algemene trends	9
	De behoefte aan en mogelijke meerwaarde van erkenning van zelfstandige gastouderopvang	9
	Risico's en bedreigingen van zelfstandige gastouderopvang	10
	Wensen ten aanzien van wet en regelgeving	10
4	Kwaliteitseisen.....	11
	Eisen aan kennis en vaardigheden zelfstandige gastouder	11
	Kwaliteitseisen opvang	11
	Consequenties voor het toezicht.....	11
	Overige aanbevelingen uit het panel	12
	Prioriteiten van de kwaliteitseisen.....	12
5.	Vergelijkende matrix	13
5.1	<i>Algemene kenmerken.....</i>	<i>14</i>
5.2.	<i>Financiële aspecten en gevolgen.....</i>	<i>15</i>
5.3	<i>Kwaliteitseisen en controleerbaarheid.....</i>	<i>17</i>
5.4	<i>Kosten van het toezicht.....</i>	<i>20</i>
6	Conclusies	22
	Bijlage 1: Samenstelling begeleidingscommissie	23
	Bijlage 2: Deelnemers panel zelfstandige gastouderopvang	24
	Bijlage 3: Ervaringen uit het buitenland.....	25
	<i>De situatie in Vlaanderen.....</i>	<i>25</i>
	<i>De situatie in Denemarken.....</i>	<i>27</i>

1 Inleiding

De Wet kinderopvang regelt de financiering van de kinderopvang evenals de kwaliteit en het toezicht daarop. Uitgangspunt is dat de kosten van kinderopvang door ouders, overheid en werkgevers samen worden gedragen. De wet onderscheidt twee hoofdvormen: opvang in een geregistreerd kinderdagcentrum en gastouderopvang.

De Wet kinderopvang biedt via het “Tijdelijk besluit innovatieve kinderopvang” sinds april 2005 de mogelijkheid om naast deze twee hoofdvormen te experimenteren met innovatieve vormen van opvang voor een periode van maximaal vier jaar.

Het gaat daarbij om:

- Gastouderopvang met maximaal zes niet-eigen kinderen (in plaats van maximaal vier)
- Gastouderopvang op het woonadres (maar niet in de gezinssituatie) van de ouder of gastouder

In de Memorie van toelichting bij de Wet kinderopvang is aangekondigd dat binnen twee jaar na inwerkingtreding van de Wet er een besluit wordt genomen over zelfstandige gastouderopvang zonder tussenkomst van een gastouderbureau.

Centrale vraagstelling

De centrale vraagstelling voor dit onderzoek zoals deze door het Ministerie van SZW/OCW ¹ is geformuleerd luidt:

Gastouderopvang zonder tussenkomst van een gastouderbureau:

- Welke wensen en behoeften leven er bij de aanbieders van gastouderopvang (gastouders en vraagouders) ten aanzien van vormen van gastouderopvang zonder tussenkomst van een gastouderbureau?
- Welke kwaliteitseisen zouden aan deze vorm van opvang moeten worden gesteld?

Hierbij gaat het om een vergelijkend overzicht tussen gastouderopvang via een gastouderbureau en gastouderopvang via een zelfstandige gastouders: verschillen en overeenkomsten, verhouding en afbakening ten opzichte van informele opvang en mogelijke fraudegevoeligheid bij het onderbrengen van deze vorm van gastouderopvang in de Wet.

De voorliggende rapportage beschrijft de resultaten van een verkennende studie naar de behoefte en de te stellen kwaliteitseisen aan gastouderopvang zonder tussenkomst van een gastouderbureau, de zogenaamde zelfstandige gastouderopvang.

¹ De afdeling Kinderopvang is na de verkiezingen in 2006 van het Ministerie van SZW naar het Ministerie van OCW gegaan, vandaar de dubbele benaming.

1.1 Opbouw van het rapport

Allereerst wordt het begrip “zelfstandige gastouderopvang” verhelderd en wordt beschreven wat de uitgangspunten zijn op basis waarvan beoordeeld wordt of zelfstandige gastouderopvang onder de wet zal vallen.

In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksopzet uiteengezet. In de hoofdstukken 3 en 4 worden de resultaten van de verkennende studie gepresenteerd: respectievelijk komen de wensen en behoeften en de kwaliteitseisen aan de zelfstandige gastouderopvang aan de orde.

Vervolgens worden in hoofdstuk 5 de verschillen en overeenkomsten tussen (innovatieve) gastouderopvang, opvang in een kindercentrum en zelfstandige gastouderopvang in een matrix gepresenteerd.

Tot slot worden er conclusies geformuleerd over het al dan niet opnemen van de zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang.

1.2 Uitgangspunten en begripsbepaling

Het begrip zelfstandige gastouderopvang is op dit moment niet opgenomen in de Wet kinderopvang. Om begripsverwarring te voorkomen volgt hieronder de definitie van het begrip zelfstandige gastouderopvang zoals dat in deze notitie gebruikt wordt:

Zelfstandige gastouderopvang is:

Kinderopvang in een gezinssituatie van ten hoogste vier kinderen in de woning van de ouder of de gastouder. De gastouder werkt zonder tussenkomst van een gastouderbureau.

Analoog aan de definitie van innovatieve gastouderopvang geldt voor innovatieve zelfstandige gastouders: maximaal zes kinderen en op het woonadres.

Binnen de groep gastouders die mogelijk geïnteresseerd zijn om zich als zelfstandige gastouder te vestigen als dit in de Wet kinderopvang mogelijk wordt gemaakt zijn twee hoofdgroepen te onderscheiden:

- a. Gastouders die nu werkzaam zijn als innovatieve gastouder. Deze groep is vaak al geregistreerd als zelfstandig ondernemer en heeft de ruimte aangepast voor de opvang. Dit zijn vaak gastouders, die het gastouderschap als beroep beschouwen en die professionaliteit nastreven.
- b. Gastouders die nu zelfstandig de koppeling met de vraagouders hebben gemaakt (bv. opa's en oma's). Een deel van deze groep heeft zich na de invoering van de Wet kinderopvang formeel ingeschreven als gastouder, om in aanmerking te komen voor de kinderopvangtoeslag. Een ander deel van deze groep voert op dit moment de opvang informeel uit.

Bij de beschrijving van de mogelijke consequenties van het opnemen van de zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang hebben we een onderscheid gemaakt tussen deze beide groepen potentiële zelfstandige gastouders.

2 Onderzoeksopzet

Dit onderzoek is uitgevoerd in twee fasen:

- a. een verkennende studie naar zelfstandige gastouderopvang
- b. vergelijking van de verschillen en overeenkomsten tussen reguliere gastouderopvang en zelfstandige gastouderopvang in een matrix

De onderzoeksopzet en de onderzoeksresultaten van de verkennende studie zijn besproken in een voor dit onderzoek ingestelde begeleidingscommissie. De samenstelling van deze begeleidingscommissie is opgenomen in bijlage 1.

2.1 Verkennende studie naar zelfstandige gastouderopvang

Onderzoeksinstrument

Om de verkennende studie uit te voeren heeft in februari 2007 een paneldiscussie plaatsgevonden met de begeleidingscommissie aangevuld met vertegenwoordigers uit het werkveld en ervaringsdeskundigen uit het buitenland.

Voor de uitvoering van de panelbijeenkomst is gekozen voor het gebruik van de “versnellingskamer”. Dit betekent dat de discussie in een zeer gestructureerde setting plaatsvindt. Er wordt gediscussieerd aan de hand van vragen in discussierondes. Deelnemers voeren tijdens een discussieronde de eigen opvatting in op een PC. De resultaten komen beschikbaar en leveren input voor de volgende discussierondes.

De discussie tijdens de panelbijeenkomst in het kader van dit onderzoek werd geleid door een moderator samen met een onderzoeker van Vyvoj.

Voor het aanbrengen van verdieping in de discussie waren er presentaties van de ervaringen uit het buitenland.

Onderzoeksgroep

Er is beoogd een zo breed mogelijk beeld te schetsen van de meningen die er zijn over zelfstandige gastouderopvang. Daarom is bij de samenstelling van het panel getracht de verschillende invalshoeken plaats te laten nemen.

Het panel bestond uit vertegenwoordigers van de werkgeversorganisaties MOgroep, de Branchevereniging, ouderbelangenorganisatie BOinK, GGD Nederland en het ministerie van SZW/OCW. Deze deelnemers maken ook deel uit van de begeleidingscommissie. Daarnaast was er een vertegenwoordiger van de Stichting Consument en Veiligheid, één buitenlandexpert, twee gastouders, twee vertegenwoordigers van het Vlaamse Kind & Gezin en drie vertegenwoordigers van verschillende gastouderbureaus. De lijst van deelnemers is als bijlage 2 opgenomen.

Methode van analyse

De gegevens die door de deelnemers zijn ingevuld in de “versnellingskamer” zijn gebundeld en dienen als basis voor de paragrafen over de behoefte aan zelfstandige gastouderopvang en de kwaliteitseisen.

Ervaringen uit het buitenland

Tijdens de panelbijeenkomst zijn er twee presentaties van de situatie in het buitenland gehouden. De situatie op het gebied van gastouderopvang in Vlaanderen en Denemarken zijn door gasten toegelicht. Uit deze presentaties kwam naar voren dat er in beide landen ervaring is op het gebied van:

- de inspectie bij de gastouder thuis
- het treffen van gescheiden fiscale/financiële maatregelen voor professionele en opa/oma opvang
- handhaving en sanctionering op het gebied van kwaliteit
- groei van opvang van 0 tot 2 jarigen in het bijzonder in de gastouderopvang

Specifiek voor Denemarken:

- nauwe samenwerking tussen kinderdagopvang en gastouderopvang

In bijlage 3 wordt de situatie in Vlaanderen en Denemarken uitgebreider beschreven.

Daarnaast is door één van de panelleden de situatie in Engeland beschreven: daar bestaat het systeem dat gastouders rechtstreeks geregistreerd worden. In Engeland kent men geen gastouderbureaus. Daar is de overheid verantwoordelijk voor de opleiding en inspectie (inhoudelijk en financieel). Ouders kunnen op een door de overheid gefinancierde website zien waar geregistreerde gastouderopvang beschikbaar is. In Engeland wordt vanuit de gastouders vooral de solopositie en het ontbreken van een netwerk van gastouders (geen intervisie en supervisie mogelijk) als probleem ervaren.

2.2 Vergelijkende matrix

Als tweede deel van de onderzoeksopdracht is aan onderzoeksbureau Vyvoj de vraag gesteld om de overeenkomsten en verschillen tussen de zelfstandige gastouderopvang en de reguliere gastouderopvang in een matrix uit te werken. Hierin komen de aspecten van kwaliteitsbewaking, toezicht en fraudegevoeligheid expliciet aan de orde evenals de werkbaarheid voor de toezichthouders en voor de Belastingdienst.

Hiertoe zijn gesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van GGD Nederland (Mw. Saskia Prast) en de Belastingdienst (de heren Harry Groothuis en Eric van Zanten) om meer inzicht te krijgen in de consequenties van het eventueel opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang.

Vooral de fraudegevoeligheid en werkbaarheid zijn tijdens deze gesprekken aan de orde gekomen. Deze informatie is gebruikt bij het aangeven van de overwegingen die per onderdeel van de matrix zijn beschreven.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de informatie uit het onderzoek naar innovatieve gastouderopvang² en van het onderzoek naar de kosten van het toezicht dat in april 2007 is uitgevoerd³.

² "Rapportage onderzoek naar innovatieve gastouderopvang", Vyvoj, mei 2007

³ Kosten toezicht en handhaving onder de Wet kinderopvang, Cebeon, april 2007

3 Wensen en behoeften

De eerste onderzoeksvraag betreft de wensen en behoeften aan vormen van gastouderopvang zonder tussenkomst van een gastouderbureau. In dit hoofdstuk worden de algemene trends, de behoefte aan zelfstandige gastouderopvang en de mogelijke meerwaarde, de risico's en bedreigingen en de wensen ten aanzien van wet- en regelgeving belicht zoals die er tijdens de bijeenkomst in de versnellingskamer aan de orde zijn geweest. Er was sprake van diversiteit in de samenstelling van het panel, dat betekent dat de aanwezigen het niet op alle punten met elkaar eens waren.

Het werken met de versnellingskamer heeft als doel vanuit verschillende invalshoeken en vanuit verschillende belangen zo veel mogelijk aspecten rondom de probleemstelling op tafel te krijgen en geeft geen gewogen oordeel van de deelnemers weer.

Algemene trends

In de paneldiscussie is gestart met een oriëntatie op de algemene trends in de kinderopvang en de gastouderopvang in het bijzonder.

Men verwacht dat er een cultuuromslag gaat plaatsvinden in het denken van ouders met jonge kinderen. Het gebruik van kinderopvang wordt steeds normaler en door veranderde wetgeving beter betaalbaar en toegankelijker. De gastouderopvang wordt een belangrijke speler binnen de sector kinderopvang. Wellicht dat in de toekomst de rol van de kinderdagopvang op het gebied van de opvang van baby's wordt overgenomen door de gastouderopvang.

De innovatieve gastouderopvang met opvang van maximaal zes kinderen zal naar verwachting van de panelleden explosief gaan groeien. Innovatieve gastouders zijn zeer gemotiveerd, zien opvang als een vak en zijn goed bereikbaar voor scholing, begeleiding en supervisie. Deze vorm van opvang zal een goed antwoord zijn op de vraag naar opvang in minder dicht bevolkte gebieden. Het biedt kleinschalige opvang met meerdere kinderen in een huiselijke setting.

De behoefte aan en mogelijke meerwaarde van erkenning van zelfstandige gastouderopvang

Over de meerwaarde wordt door de panelleden verschillend gedacht. Sommigen zien alleen meerwaarde voor de aanbieder zelf. De gastouder gaat er financieel op vooruit doordat de kosten voor het gastouderbureau vervallen.

Anderen zien zowel voor de vraagouder als de gastouder meerwaarde op het gebied van keuzevrijheid, onafhankelijkheid, zelfstandigheid en erkenning van beroep.

De discussie in het panel is geen representatieve behoeftepeiling. Daarom kunnen geen uitspraken gedaan worden over de behoefte aan zelfstandige gastouderopvang bij vraagouders.

Risico's en bedreigingen van zelfstandige gastouderopvang

De belangrijkste risico's die gezien worden, liggen op het gebied van handhaving en controle. De zorg die wordt geuit is dat het toezicht onuitvoerbaar wordt. En als de schakel van het gastouderbureau ontbreekt; dan is rechtstreekse inspectie van de gastouders noodzakelijk. Men is bang voor wildgroei zonder controle op regelgeving, veiligheid en welzijn van het kind. Men verwacht vooral een enorme toename van de groep gastouders die nu de kinderopvang informeel uitvoert

Ook wordt genoemd de eenzame positie van vraagouders bij verschil van inzicht met de gastouder. Een onafhankelijke bemiddelende partij ontbreekt bij het wegvallen van de schakel van het gastouderbureau.

Wensen ten aanzien van wet en regelgeving

Men ziet eenduidige regelgeving en kwaliteitseisen als noodzakelijke voorwaarden voor het eventueel opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang. De aanwezigen vinden dat er eisen aan de opleiding en ervaring van de zelfstandige gastouders moeten worden gesteld. De controle op naleving van de regels en eisen ziet men als essentieel. Hierbij wordt gedacht aan het organiseren van toezicht uit een (landelijk) centraal bureau.

4 Kwaliteitseisen

In het kader van de verkennende studie naar de zelfstandige gastouderopvang is in de paneldiscussie vervolgens ingegaan op de kwaliteitseisen. De volgende vraag stond centraal: als zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang opgenomen zou worden, welke kwaliteitseisen moeten er dan gesteld worden en wat zijn de consequenties voor de invulling van het toezicht?

Eisen aan kennis en vaardigheden zelfstandige gastouder

De panelleden denken zeer eensluidend over de kwaliteitsaspecten. De gastouders van de zelfstandige gastouderopvang moeten aantoonbare competenties hebben om kinderen op een verantwoorde wijze op te vangen. Er wordt gedacht aan een landelijke pedagogische opleiding, aan een basiscursus minimaal op MBO niveau verzorgd door een opleidingsinstituut bijvoorbeeld het ROC.

Daarnaast moeten de gastouders een geldig EHBO diploma hebben.

Ook zou de gastouder net zoals andere professionals verplicht moeten worden een vorm van gestructureerd overleg te hebben. Dit kan bijvoorbeeld in de vorm van supervisie, scholing, collegiale consultatie of consult bij een adviserend onafhankelijk adviesorgaan.

Kwaliteitseisen opvang

De kwaliteitseisen moeten dezelfde zijn als die aan de reguliere (gastouder)opvang worden gesteld. De kwaliteitseisen beslaan het hele domein van regelgeving op het gebied van gezondheid, risico en veiligheid, verzekeringen maar ook de beschikbare binnen- en buitenruimte, pedagogisch beleidsplan, aantal en leeftijd van de op te vangen kinderen. Een voorstel is om een bewijs van goed gedrag gericht op het werken met kinderen te ontwikkelen.

Consequenties voor het toezicht

Regelmatige controle op de kwaliteitseisen bij de gastouder thuis wordt als noodzakelijke voorwaarde geacht voor zelfstandige gastouderopvang. Daarnaast wordt de suggestie gedaan voor een keurmerk zodat ouders kunnen zien wat zij van de kwaliteit van de opvang kunnen verwachten.

Panelleden zijn unaniem voor inspectie bij de gastouder thuis. Men is voor uniform toezicht en openbare toegankelijke inspectierapporten. De inspectie moet niet alleen bestaan uit een papieren controle en/of controle van de opvangruimte maar ook uit observatie van de uitvoering van de opvang door de zelfstandige gastouder.

Er zijn verschillende partijen die een rol kunnen vervullen bij de inspectie van de gastouderopvang. Panelleden denken aan de gemeentelijke en provinciale diensten op het gebied van inspectie op bouw en woningtoezicht, brandveiligheid, GGD etc. Een aantal deelnemers heeft de wens dat er op termijn toegewerkt wordt naar een landelijke aansturing van de inspectie van de gastouderopvang.

Overige aanbevelingen uit het panel

Maak een verschil tussen professionele gastouderopvang en oppas door familie en buren. Opa's en oma's bv. kunnen niet verplicht worden pedagogische scholing te volgen voor het oppassen op de kleinkinderen.

Als de overheid een tegemoetkoming wil geven voor informele kinderopvang wordt de suggestie gegeven om hiervoor een speciale belastingmaatregel te creëren en het niet in het regime van de professionele kinderopvang op te nemen.

De panelleden adviseren één regime te ontwikkelen met duidelijke definities van de verschillende soorten opvang. Hierbij moet voorworden aangesloten bij de kwaliteitseisen voor opvang in kinderdagcentra in verband met concurrentievervalsing.

Prioriteiten van de kwaliteitseisen

Aan de deelnemers is gevraagd om prioriteiten aan te brengen in de kwaliteitseisen die gesteld zouden moeten worden aan de zelfstandige gastouderopvang. De prioriteiten zijn:

1. Inspectie bij de gastouder thuis.
2. Ten minste dezelfde eisen als de reguliere gastouderopvang (Verklaring Omtrent Gedrag, jaarlijks huisbezoek op opvangadres, risico-inventarisatie gezondheid en veiligheid).
3. Scheiding tussen informele en professionele gastouder.
4. Eén regime voor alle gastouders en geen concurrentievervalsing met kinderdagopvang.
5. Regels over aantal kinderen koppelen aan leeftijd en beschikbare ruimte.
6. Vastleggen van benodigde kennis en vaardigheden van de gastouders.

5. Vergelijkende matrix

In dit hoofdstuk worden gastouderopvang, zelfstandige gastouderopvang en opvang in een kindercentrum vergeleken. Waar van toepassing wordt het verschil tussen reguliere en innovatieve gastouderopvang benoemd. Indien er geen uitzondering wordt benoemd, dan is de inhoud op beide vormen van toepassing.

Voor de invulling van de kolom “zelfstandige gastouderopvang indien dit onder de Wet kinderopvang zou vallen” is gebruik gemaakt van de informatie die in het onderzoek naar de innovatieve gastouderopvang en in de verkennende studie is verzameld.

De vergelijking is gemaakt op de volgende onderdelen:

- Algemene kenmerken en eenduidigheid van de regelgeving
- Financiële aspecten en gevolgen
- Kwaliteitseisen en controleerbaarheid
- Kosten van het toezicht

Bij elk onderdeel van de matrix worden overwegingen gegeven vanuit de gesprekken met de belastingdienst, de GGD en eerdere onderzoeken. Vervolgens worden de mogelijke consequenties aangegeven van het opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang.

5.1 Algemene kenmerken

	(Innovatieve) gastouderopvang conform de Wet kinderopvang	Kindercentrum conform de Wet kinderopvang	Zelfstandige gastouderopvang, indien dit wordt opgenomen in de Wet kinderopvang
Definitie	<p>Kinderopvang in een gezinssituatie van ten hoogste 4 kinderen in de woning van de ouder of de gastouder (art.1).</p> <p>De gastouder is aangesloten bij een gastouderbureau.</p> <p>Voor innovatieve gastouderopvang geldt: maximaal 6 kinderen en op het woonadres.</p>	<p>Een voorziening waar kinderopvang plaatsvindt anders dan gastouderopvang (art.1).</p>	<p>Kinderopvang in een gezinssituatie van ten hoogste 4 kinderen in de woning van de ouder of de gastouder (art.1).</p> <p>De gastouder is niet aangesloten bij een gastouderbureau.</p> <p>Voor innovatieve zelfstandige gastouderopvang geldt: maximaal 6 kinderen en op het woonadres.</p>
Administratie	<p>Het gastouderbureau regelt veelal de administratieve kant van de opvang.</p>	<p>Het kindercentrum regelt de administratieve kant van de opvang.</p>	<p>De zelfstandige gastouder regelt de administratieve kant van de opvang zelf.</p>
Ondernemerschap	<p>Het gastouderbureau moet voldoen aan de eisen die gesteld worden aan het voeren van een onderneming.</p>	<p>De houder van kinderopvang moet voldoen aan de eisen die gesteld worden aan het voeren van een onderneming.</p>	<p>De zelfstandige gastouder moet voldoen aan de eisen die gesteld worden aan het voeren van een onderneming.</p>
Koppelen	<p>Het gastouderbureau kan gastouder en vraagouder koppelen.</p> <p>Veel (innovatieve) gastouders verzorgen hun acquisitie zelf.</p>	<p>Kindercentrum en (vraag)ouder initiëren en onderhouden zelf het contact.</p>	<p>De zelfstandige gastouder en vraagouder initiëren en onderhouden zelf het contact.</p> <p>De zelfstandige gastouder doet zelf de acquisitie.</p>

Overwegingen:

Uit het gesprek met vertegenwoordigers van de Belastingdienst kwam naar voren dat het voor de fiscale controle (voor de IB en VPB) nodig zou zijn om aan zelfstandige gastouders de eisen te stellen van zelfstandig ondernemerschap.

Mogelijke consequenties van het opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet:

Wanneer een zelfstandige gastouder als zelfstandig ondernemer voor de belasting gezien wil worden, moet deze zich inschrijven bij de Kamer van Koophandel en voldoen aan het fiscale regime voor ondernemers (eisen aan omzet, ureninzet, VAR, boekhouding, aantoonbaar acquisitie uitvoeren).

Als er geen sprake is van dit zelfstandig ondernemerschap, dan bestaat er automatisch een volgens de belastingwetgeving een arbeidsrelatie tussen de zelfstandige gastouder en de vraagouder. Bij opvang op maximaal 3 dagen per week betekent dit verplichting tot het betalen van het minimumloon (met vakantietoeslag en doorbetalen tijdens vakanties), doorbetalen van 6 weken bij ziekte. Bij opvang op meer dan 3 dagen is sprake van een volledige arbeidsrelatie met verplichte afdracht van werkgeverspremies.

5.2. Financiële aspecten en gevolgen

	(Innovatieve) gastouderopvang conform de Wet kinderopvang	Kindercentrum conform de Wet kinderopvang	Zelfstandige gastouderopvang, indien dit wordt opgenomen in de Wet kinderopvang
Kosten voor ouders	Er zijn verschillende tariefsystemen: Ouders betalen: a. - uurtarief voor opvang - tarief voor kosten GOB verrekend in uurtarief van de opvang. b. - uurtarief voor opvang - vast tarief voor kosten GOB. Voor de kinderopvangtoeslag worden dezelfde maximale uurtarieven gehanteerd als voor een kindercentrum.	(Vraag)ouders betalen: - uurtarief voor opvang.	Vraagouders betalen: - uurtarief voor opvang.
Opbrengsten voor gastouders	De gastouder ontvangt een uurtarief per geleverd uur opvang. De hoogte is afhankelijk van de afspraken tussen vraagouder, gastouderbureau en gastouder. Het gastouderbureau ontvangt een bemiddelingstarief. Er zijn in hoofdlijnen twee systemen: a. Het gastouderbureau vraagt een vast tarief per koppeling. b. Het gastouderbureau berekent de koppelingskosten door in de uurprijs en krijgt per uur opvang een bepaald percentage.	De houder van het kindercentrum ontvangt het vastgestelde uurtarief.	De zelfstandige gastouder ontvangt het vastgestelde uurtarief.
Kosten voor de overheid	Ouders ontvangen: - Kinderopvangtoeslag (inkomensafhankelijk).	Ouders ontvangen: - kinderopvangtoeslag (inkomensafhankelijk).	Ouders ontvangen: - kinderopvangtoeslag (inkomensafhankelijk).

Overwegingen:

Uit de informatie van de Belastingdienst komt naar voren dat voor wat betreft de financiële administratie aan de zelfstandige gastouders dezelfde eisen gesteld moeten worden als aan andere zelfstandige ondernemers (evenals bij kindercentra). Zo moeten vraagouders bijvoorbeeld een jaaropgave krijgen. Dit laatste is (thans) geen eis.

In het gesprek met vertegenwoordigers van de Belastingdienst kwam het frauderisico aan de orde: de juistheid van het aantal uren opvang dat door gast- en vraagouder wordt opgegeven is niet vast te stellen. Als er geen tussenkomst van een gastouderbureau is, is er geen externe partij die het aantal opgegeven uren controleert. Opvang voor vrijetijdsactiviteiten in de avonden en in het weekend kan zonder limiet worden gemeld bij de aanvraag voor een toeslag. Ook is er geen controle op het feit of de bij de Belastingdienst aangemelde opvanguren ook daadwerkelijk zijn geleverd. Misbruik is met name mogelijk als gast- en vraagouder een persoonlijke relatie en mede daardoor mogelijk belangenverstremgeling hebben.

Mogelijke consequenties van het opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet kinderopvang:

Financiële consequenties voor gastouders en vraagouders:

Door het wegvallen van de tussenkomst van het gastouderbureau kan een financieel voordeel ontstaan voor de vraagouder en/of de gastouder. De bemiddelingsbijdrage hoeft niet meer te worden afgedragen aan het gastouderbureau. Dit maakt het zelfstandige gastouderschap aantrekkelijk voor een grote groep gastouders en vraagouders. Echter de zelfstandige gastouder zal mogelijk uit de uurprijs ook de eventuele kosten moeten financieren die voortvloeien uit de eisen die gesteld zullen worden aan zelfstandige gastouders, zoals kosten voor scholing, supervisie en inspectie.

Te verwachten consequenties voor de toename van het aantal gastouders en voor gastouderbureaus:

De omvang van de te verwachten toename van het aantal gastouders is afhankelijk van de eisen die aan het zelfstandige gastouderschap gesteld worden.

- a. Als er geen aanvullende eisen aan zelfstandige gastouders worden gesteld boven de eisen aan de reguliere gastouders, dan zal voor gastouders en vraagouders het financiële argument een belangrijk motief worden om niet meer via een gastouderbureau te werken. Dat kan een grote toename van het aantal zelfstandige gastouders ten gevolg hebben vooral bij de groep gastouders die zelf al een koppeling hebben gemaakt en voor wie de belastingtoeslag het belangrijkste motief is om zich te melden bij het gastouderbureau. Deze ontwikkeling zal naar verwachting uitschrijvingen bij bestaande gastouderbureaus tot gevolg hebben van gastouders die als zelfstandige gastouder gaan werken. Ook inkomstenderving voor bestaande gastouderbureaus zal hiervan dus een gevolg zijn.

Toename van het aantal gastouders is ook te verwachten doordat mensen die nu de opvang (nog) informeel uitvoeren zich zullen melden als zelfstandige gastouder. Gastouders die nu de kinderopvang informeel uitvoeren (bijvoorbeeld familie/buren) en voor wie het formaliseren van de opvang financieel aantrekkelijk wordt wanneer er geen tussenkomst van een gastouderbureau nodig is. In het kader van dit onderzoek is de omvang van deze groep niet nader onderzocht.

Het reële risico op misbruik, zoals door de Belastingdienst geschetst, betekent ook een opwaartse druk op de uitgaven.

- b. Als aan de zelfstandige gastouder aanvullende eisen gesteld worden zullen waarschijnlijk alleen gastouders die professioneel werken zich melden als zelfstandig gastouder. Als er bijvoorbeeld een opleidingseis komt voor geregistreerde zelfstandige gastouders dan zullen veel opa's/oma's gaan afvallen. Dat betekent dan ook een kleinere toename van het aantal gastouders in vergelijking met bovengeschetste situatie.

5.3 Kwaliteitseisen en controleerbaarheid

In deze paragraaf worden de kwaliteitseisen zoals die in de Wet kinderopvang en het Convenant zijn opgenomen met elkaar vergeleken.

	(Innovatieve) gastouderopvang conform de Wet kinderopvang	Kindercentrum conform de Wet kinderopvang	Zelfstandige gastouderopvang, indien opgenomen in de Wet kinderopvang
Aantal kinderen (art. 1)	<p>Maximaal 4 kinderen.</p> <p>Voor innovatieve gastouderopvang geldt een maximum van 6 kinderen.</p> <p>Aanbeveling vanuit het onderzoek naar innovatieve gastouderopvang is om strengere regels voor innovatieve opvang op te stellen (maximeren aantal baby's en controleerbare eisen t.a.v het regelen van de achterwacht).</p>	<p>Er zijn strikte eisen voor de leidster-kind ratio geformuleerd in het Convenant.</p>	<p>Maximaal 4 kinderen.</p> <p>Bij innovatieve zelfstandige gastouders: maximum van 6 kinderen exclusief de eigen kinderen.</p> <p>De algemene eisen voor de leidster-kind ratio zijn niet direct toepasbaar voor de zelfstandige gastouder.</p>
Huisvesting (art. 1)	<p>In de woning waar de gastouder zijn hoofdverblijf heeft.</p> <p>Bij de innovatieve gastouderopvang kan dit ook een aparte ruimte zijn speciaal voor de kinderopvang (op het woonadres).</p>	<p>De opvang vindt plaats in een speciaal daarvoor ingerichte ruimte, die aan de kwaliteitseisen voldoet zoals vastgelegd in de Wet, het Convenant en de gemeentelijke verordening.</p>	<p>In de woning waar de gastouder zijn hoofdverblijf heeft.</p> <p>Bij innovatieve zelfstandige gastouderopvang kan dit ook een aparte ruimte zijn speciaal voor de kinderopvang (op het woonadres).</p> <p>De algemene eisen die gesteld worden aan kindercentra zijn niet direct toepasbaar op de situatie bij het woonhuis.</p>
Registratie (art. 45)	<ul style="list-style-type: none"> - Het gastouderbureau moet geregistreerd zijn in de vestigingsplaats van het gastouderbureau. - Gastouders zijn niet afzonderlijk geregistreerd. - Voor innovatieve gastouderopvang geldt dat de houder van het gastouderbureau bij de registratie moet melden dat er van innovatieve gastouderopvang sprake is. 	<p>Kindercentrum moet zich registreren bij de gemeente in de vestigingsplaats.</p>	<p>De zelfstandige gastouder moet zich registreren bij de gemeente in de vestigingsplaats.</p>
Begeleiding (art. 49)	<p>De houder van een gastouderbureau zorgt voor een "verantwoorde uitvoering van werkzaamheden waaronder het tot stand brengen en begeleiden van gastouderopvang die bijdraagt aan goede en gezonde ontwikkeling van kind in veilige en gezonde omgeving".</p>	<p>De houder van een kindercentrum biedt verantwoorde kinderopvang (...) die bijdraagt aan een goede en gezonde ontwikkeling van het kind in een veilige en gezonde omgeving.</p>	<p>De zelfstandige gastouder moet beschrijven hoe de begeleiding is geregeld. Dit moet toetsbaar zijn voor de inspectie.</p>
Verklaring omtrent gedrag (art. 50)	<p>Een gastouder moet een verklaring omtrent het gedrag hebben.</p>	<p>Een leidster moet een verklaring omtrent het gedrag hebben.</p>	<p>Een zelfstandige gastouder moet een verklaring omtrent het gedrag hebben.</p> <p>Er zijn geen wettelijke verplichtingen voor de verklaring omtrent het gedrag van de achterwacht en evt. volwassen huisgenoten.</p>

Informatie omtrent beleid (art. 54)	GOB informeert vraagouders over het beleid (middels een pedagogisch beleidsplan).	De houder van het kindercentrum informeert (vraag)ouders over het beleid (middels een pedagogisch beleidsplan).	Zelfstandige gastouders informeren vraagouders over het beleid (ze zullen zelf een beknopt pedagogisch beleidsplan moeten opstellen).
Eisen toezicht (uit Convenant)	Jaarlijks vindt risico-inventarisatie door gastouderbureau.	Jaarlijks vindt er een risico-inventarisatie plaats door de houder van het kindercentrum.	Jaarlijks voert de zelfstandige gastouder zelf een risico-inventarisatie uit.

Overwegingen:

GGD Nederland hanteert op dit moment drie veldinstrumenten: één specifiek voor gastouderbureaus, één voor kinderdagverblijven en één voor buitenschoolse opvang. Bij de gastouderbureaus wordt vooral het administratieve systeem getoetst; bij de kindercentra ligt de focus bij de opvang zelf en de huisvesting. De toetsing bij zelfstandige gastouders zal ook gericht moeten zijn op de opvang zelf.

De algemene huisvestingseisen die gesteld worden aan kindercentra zijn niet direct toepasbaar op de situatie bij het woonhuis. Bij een eventuele vertaling van de huisvestingseisen voor kindercentra naar de woonsituatie van de zelfstandige gastouder moet de controleerbaarheid in acht worden genomen.

GGD Nederland vindt van belang dat de werking van de achterwacht controleerbaar wordt geregeld en dat er voor de achterwacht en de volwassen huisgenoten een verklaring omtrent het gedrag aanwezig is.

In de bespreking met GGD Nederland kwam verder naar voren dat aan zelfstandige gastouders controleerbare eisen moeten worden gesteld m.b.t. het opleidingsniveau. De criteria zoals die nu door gastouderbureaus worden gehanteerd zijn niet eenduidig, uniform en toetsbaar. Opleidingseisen zijn alleen toetsbaar als ze worden gedefinieerd in termen van erkende opleidingen. Op dit moment ontbreekt een landelijke opleiding.

Mogelijke consequenties van het opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet voor w.b. de kwaliteitseisen:

Voor de inspectie van zelfstandige gastouders door de GGD zou op hoofdlijnen het veldinstrument voor de kindercentra moeten worden toegepast. Eventueel aanvullende eisen moeten door de partijen zorgvuldig geformuleerd worden, zodat ze toetsbaar zijn. In elk geval zou aandacht besteed moeten worden aan de volgende onderdelen:

Als zelfstandige gastouderopvang wordt gezien als vergelijkbaar met kindercentra zullen de eisen m.b.t. huisvesting moeten worden vertaald naar de opvang in de thuissituatie. Aan de woning van de zelfstandige gastouder (of de daartoe specifiek ingerichte ruimte) moeten controleerbare eisen worden gesteld. De zelfstandige gastouder zal een risico-inventarisatie moeten uitvoeren. Daarnaast zullen landelijke normen m.b.t. de beschikbare oppervlakte aan binnen- en buitenruimte gehanteerd moeten worden.

Als zelfstandige gastouderopvang wordt gezien als vergelijkbaar met kindercentra zullen de eisen m.b.t. leidster-kind ratio moeten worden vertaald naar de opvang in de thuissituatie. Hierbij zal nader geanalyseerd moeten worden hoe de leidster-kind ratio zoals geformuleerd in het convenant toegepast kan worden.

Gezien de zelfstandigheid van de functie en de aard van de werkzaamheden zijn opleidingseisen voor zelfstandige gastouders wellicht noodzakelijk. Een landelijk (gecertificeerd) opleidingstraject voor (zelfstandige) gastouders is (nog) niet beschikbaar.

Om zelfstandige gastouders op verantwoorde wijze zelf een risico-inventarisatie te laten uitvoeren is een bijscholingsaanbod nodig.

Voor het instellen van een oudercommissie zullen aangepaste regels moeten worden geformuleerd. Bijvoorbeeld: een zelfstandige gastouder moet periodieke bijeenkomsten organiseren voor vraagouders.

Overwogen moet worden een systeem van begeleiding voor zelfstandige gastouders op te zetten zodat voldaan kan worden aan artikel 49 van de Wet kinderopvang en zodat deze vorm van opvang vergelijkbaar is met de begeleiding van reguliere gastouders en leidsters. Reguliere gastouders kunnen voor begeleiding terecht bij het gastouderbureau en leidsters kunnen terecht bij het kindercentrum. Zelfstandige gastouders missen deze "back up". In Denemarken is er bijvoorbeeld samenwerking van groepjes gastouders met kinderdagverblijven.

Voor de controle op het aantal kinderen dat opgevangen wordt is wellicht één inspectiebezoek per jaar niet voldoende. Ook kunnen zich in de praktijk van de inspectie problemen voordoen, omdat de inspectie plaatsvindt op het moment dat er kinderen opgevangen worden. In het kinderdagverblijf is tijdens de inspectie een medewerker aanwezig die "vrijgesteld" is voor de inspectie en worden de kinderen door anderen opgevangen.

5.4 Kosten van het toezicht

Bij zelfstandige gastouderopvang ontbreekt niet alleen de begeleidende, maar ook de toezichthoudende rol van het gastouderbureau. De verantwoordelijkheid van het toezicht zal volledig bij de inspectie komen te liggen. Op dit moment wordt die door de GGD's uitgevoerd. Dit betekent een toename van het aantal inspecties door de GGD. In deze paragraaf wordt na de vergelijkende matrix een kostenberekening gemaakt van de te verwachten kostentoeename.

Hierin is niet doorberekend wat de extra kosten voor de gemeentelijke overheid zijn. De gemeenten moeten alle zelfstandige gastouders registreren, dat leidt tot een verhoging van de administratieve lasten. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de handhaving, en dit zal bij toename van het aantal geregistreerde aanbieders ook meerkosten teweeg brengen.

	(Innovatieve) gastouderopvang conform de Wet kinderopvang	Kindercentrum conform de Wet kinderopvang	Zelfstandige gastouderopvang, indien opgenomen in de Wet kinderopvang
Toezicht-houders	<ul style="list-style-type: none"> - College van B&W ziet toe op naleving en wijst toezichthouders van de GGD aan (art. 61). - Toezichthouder onderzoekt jaarlijks het gastouderbureau (art. 62); hiertoe is een veldinstrument ontwikkeld specifiek voor gastouderbureaus. - Gastouders worden in principe niet bezocht door de toezichthouder. - Toezichthouder stelt rapport op (art. 63). 	<ul style="list-style-type: none"> - College van B&W ziet toe op naleving en wijst toezichthouders van de GGD aan (art. 61). - Toezichthouder onderzoekt jaarlijks het kindercentrum (art. 62); hiertoe is een veldinstrument ontwikkeld specifiek voor kindercentra. - Toezichthouder stelt rapport op (art. 63). 	<ul style="list-style-type: none"> - College van B&W ziet toe op naleving en wijst toezichthouders van de GGD aan (art. 61). - Toezichthouder onderzoekt jaarlijks de zelfstandige gastouder (art. 62). Een specifiek veldinstrument is niet beschikbaar. Het veldinstrument voor de kindercentra sluit het beste aan. - Toezichthouder stelt rapport op (art. 63).
Maatregelen	College van B&W kan maatregel treffen indien GOB zich niet aan de voorschriften houdt (art. 65 t/m 67).	College van B&W kan maatregel treffen indien kindercentrum zich niet aan de voorschriften houdt (art. 65 t/m 67).	College van B&W kan maatregel treffen indien zelfstandige gastouder zich niet aan de voorschriften houdt (art. 65 t/m 67).

Overwegingen:

In de verkennende studie is een unanieme conclusie dat bij zelfstandige gastouderopvang zonder tussenkomst van een gastouderbureau het toezicht bij de gastouders aan huis noodzakelijk is. Dat betekent dat alle zelfstandige gastouders geïnspecteerd moeten worden.

Innovatieve gastouders, die volledig zijn ingericht op de kinderopvang en waarbij de focus meer ligt op het professioneel opvangen van kinderen in een speciaal voor dat doel gebouwde ruimte op het woonadres geven in het onderzoek naar innovatieve gastouderopvang zelf aan dat ze graag door een inspecteur bezocht willen worden om hun kwaliteit te laten toetsen.

Een volledig inspectieonderzoek bij een kindercentrum kostte in 2006 tussen 10 en 16 uur werk. De totale inspectie omvat: voorbereiding, huisbezoek en rapportage. Het uurtarief voor een inspecteur lag in 2006 tussen € 40,- en € 84,- ; gemiddeld werd een bedrag van € 67,- berekend.

Het aantal inspecties per locatie varieerde van 1,00 tot 1,35. Deze cijfers zijn gebaseerd op een inventarisatie door GGD Nederland van de gegevens over de inspectie van kindercentra in 2006⁴. Er was in 2006 sprake van grote verschillen tussen de afzonderlijke GGD's; zowel voor wat betreft het aantal bestede uren, het uurtarief als voor wat betreft de tarieven die aan de gemeenten per inspectie in rekening werden gebracht. Er is een mogelijke afwijking van het aantal benodigde uren op de lange termijn. Verwacht wordt dat bij een uitgekristalliseerde werkwijze de uren inzet per inspectie ongeveer 12 uur per locatie zal bedragen.

Op grond van bovenstaande gegevens nemen we voor de kostenraming voor de inspectie van zelfstandige gastouders 8 - 10 uur per volledige inspectie als uitgangspunt. Dit wordt lager geschat dan de inspectie van een kindercentrum omdat een gemiddeld kindercentrum meer ruimtes heeft, meer groepen en meer medewerkers heeft dan een zelfstandige gastouder. De kosten per inspectie bedragen dan tussen € 536,- en € 670,-. Voor een nauwkeurige prijsberekening van de inspectie zal nadere studie moeten worden gedaan.

Mogelijke consequenties van het opnemen van zelfstandige gastouderopvang in de Wet voor de kosten van de inspectie door de GGD:

De toezichthouder zal de zelfstandige gastouders moeten bezoeken en hiervan rapporten opstellen. Er zullen daarom meer toezichthouders moeten worden aangesteld.

De kosten voor het toezicht zullen toenemen. Voor de inschatting van de kosten voor inspectie van een zelfstandige gastouder gaan we hier uit van het gemiddelde bedrag van € 605,- per zelfstandige gastouder.

De totale toename van de kosten voor de inspectie door de GGD zijn afhankelijk van de toename van het aantal zelfstandige gastouders. De toename is moeilijk te voorspellen. Hieronder zijn 4 scenario's uiteengezet.

Scenario's voor de kosten van de inspectie door de GGD

Kosten per inspectie	€ 605,-
100 zelfstandige gastouders	€ 60.500,-
400 zelfstandige gastouders	€ 241.600,-
1000 zelfstandige gastouders	€ 605.000,-
10.000 zelfstandige gastouders	€ 6.050.000,-

⁴ Kosten toezicht en handhaving onder de Wet kinderopvang, Cebeon, april 2007.

6 Conclusies

Om een conclusie te trekken m.b.t. het al dan niet opnemen van de zelfstandige gastouderopvang in de wet Kinderopvang worden hieronder de consequenties geschetst.

De consequenties zijn afhankelijk van de eisen die aan de zelfstandige gastouder gesteld worden.

Consequenties als er strenge eisen aan de zelfstandige gastouder worden gesteld:

- De toename van het aantal gastouders is naar verwachting beperkt.
- De controle van de opvang zal bij de gastouder thuis moeten plaatsvinden. Het toetsingskader voor de inspectie door de GGD voor kindercentra zal op een aantal onderdelen moeten worden aangepast, of er zal een nieuw toetsingskader voor zelfstandige gastouders ontwikkeld moeten worden.
- De fraudegevoeligheid is groot vanwege de onmogelijkheid bij de Belastingdienst om te toetsen op het aantal uren dat opvang geleverd wordt. De juistheid van het aantal uren opvang dat door gast- en vraagouder wordt opgegeven is niet vast te stellen. Als er geen tussenkomst van een gastouderbureau is, ontbreekt een externe partij die het aantal opgegeven uren controleert.
- Doordat de controle van de opvang bij de gastouder thuis moet plaatsvinden zullen de toezichtlasten stijgen.

Consequenties als er aan zelfstandige gastouders geen of weinig aanvullende eisen worden gesteld boven de eisen aan reguliere gastouders:

- Een groot aantal nu als gastouder ingeschrevenen (reguliere gastouders) zal zich gaan melden als zelfstandige gastouder. Daarnaast zullen mensen overstappen van informele opvang naar zelfstandige gastouderopvang. De toename van het aantal zelfstandige gastouders zal dan naar verwachting groot zijn.
- De controle van de opvang zal bij de gastouder thuis moeten plaatsvinden. Het toetsingskader voor de inspectie door de GGD voor kindercentra zal op een aantal onderdelen moeten worden aangepast, of er zal een nieuw toetsingskader voor zelfstandige gastouders ontwikkeld moeten worden. De meerkosten voor de inspectie zullen - gezien de thuisbezoeken en de te verwachten toename van het aantal zelfstandige gastouders - groot zijn.
- De fraudegevoeligheid is groot vanwege de onmogelijkheid bij de Belastingdienst om te toetsen op het aantal uren dat opvang geleverd wordt. De juistheid van het aantal uren opvang dat door gast- en vraagouder wordt opgegeven is niet vast te stellen. Als er geen tussenkomst van een gastouderbureau is, ontbreekt een externe partij die het aantal opgegeven uren controleert.
- De verwachte toename van het gebruik van gastouderopvang zal gevolgen hebben voor het budgettaire beslag. Dit geldt voor zowel voor de Belastingdienst (kinderopvangtoeslag) als de toezicht- en handhavinglast voor de GGD en de gemeenten.

Bijlage 1: Samenstelling begeleidingscommissie

Leden begeleidingscommissie

Willy van der Steen	MOgroep
Louis Schuerman	De Branchevereniging
Gjalt Jellesma	BOinK
Carla Coenen	GGD Nederland
Fred Kok	VNG
Aad van Tongeren	Ministerie van OCW
Thijs Geurts	Ministerie van OCW

Bijlage 2: Deelnemers panel zelfstandige gastouderopvang

Begeleidingscommissie

1. Aad van Tongeren - Ministerie SZW
2. Thijs Geurts - Mininisterie SZW
3. Gjalt Jellesma - BOinK
4. Willy van der Steen - MOgroep
5. Louis Schuerman - Branchevereniging
6. Carla Coenen - GGD Nederland
7. Fred Kok - VNG

Buitenlandexperts

8. Hilde Strouykens - Kind en Gezin - België
9. Jean Paul van der Elst- Kind en Gezin - België
10. Serv Vinders - Beleidsreizen - Engeland, Duitsland, Denemarken

Gastouders:

11. Jessica Luttik - Zoetermeer
12. Rita de Jong - Woerden

Gastouderbureaus:

13. Alien Alberts - Berend Botje - Hoorn
14. Powla Hellinga -St. Thuishuis - Groningen
15. Hans Huijsmans - Mr. Nosey - Amsterdam

Overige:

16. Victor Zuidema – St. Consument en veiligheid

Moderator en onderzoekers:

Max Herold - Ministerie SZW

Maria Jongsma - Vyvoj

Clarine de Leve - Vyvoj

Bijlage 3: Ervaringen uit het buitenland

Tijdens de panelbijeenkomst in februari 2007 zijn er twee presentaties van de situatie in het buitenland gehouden. De situatie op het gebied van gastouderopvang in Vlaanderen en Denemarken is toegelicht door resp. mevrouw Hilde Strouykens en dhr. Jean Paul van der Elst van - Kind en gezin - België en de heer Serv Vinders.

De situatie in Vlaanderen

In Vlaanderen valt de kinderopvang onder de overheidsdienst Kind en Gezin.

De overheidsdienst Kind en Gezin heeft drie hoofdtaken:

1. organiseren van preventieve gezinsondersteuning
2. voeren van regie op de kinderopvang
3. voeren van regie op adoptie

Binnen België wordt net zoals in Nederland een onderscheid gemaakt tussen informele en formele kinderopvang. Bij de informele kinderopvang treedt de Vlaamse overheid niet regulerend op.

Onder de formele kinderopvang vallen:

- De kinderdagverblijven

Het gaat hierbij om opvang in groepsverband. Er zijn twee soorten kinderdagverblijven. Enerzijds de crèches, die voorzien in de voorschoolse opvang van kinderen voordat ze naar de basisschool gaan en in de overgangperiode tussen kinderopvang en basisscholen. Ze hebben een minimum capaciteit van 23 plaatsen. Anderzijds bestaat er een beperkt aantal peuterscholen voor kinderen vanaf 18 maanden voor ze naar de basisschool gaan en in de overgangperiode. Peuterscholen hebben een minimum capaciteit van twintig plaatsen. Daarnaast hebben een aantal kinderdagverblijven een aanvullend aanbod op het gebied van de buitenschoolse opvang.

- Diensten voor opvanggezinnen

Het gaat om opvang in gezinsverband, georganiseerd vanuit een dienst die erkend en gesubsidieerd wordt door Kind en Gezin. Een dienst bestaat uit minimaal veertien onthaalouders. Elke onthaalouder kan maximaal acht kinderen gelijktijdig ontvangen en gemiddeld vier kinderen voltijd. Onthaalouders moeten voldoen aan een aantal minimale voorwaarden om zich te kunnen aansluiten bij de dienst. Het gaat hierbij om kwaliteitseisen op het vlak van opvoeding, ouderparticipatie, veiligheid etc. De onthaalouders beschikken over specifieke sociale bescherming (arbeidsongeschiktheid, ziekten etc) en ontvangen een belastingvrije vergoeding per dag per kind. De dienst selecteert, controleert en begeleidt de onthaalouders.

- Mini-crèches en zelfstandige kinderdagverblijven

Het gaat hierbij om opvang in groepsverband, waarbij een onderscheid wordt gemaakt op capaciteit:

- mini-crèches hebben een capaciteit van acht tot 22 plaatsen;
- zelfstandige kinderdagverblijven hebben een capaciteit van minstens 23 plaatsen.

Ze bieden opvang aan niet en wel schoolgaande kinderen uit het basisonderwijs. De belangrijkste bron van inkomsten zijn de ouderbijdrage. De mini-crèches kunnen een financiële ondersteuning krijgen van Kind en Gezin als ze voldoen aan de voorwaarden.

- Zelfstandige onthaalouders

Het gaat om opvang in gezinsverband. Een zelfstandige onthaalouder mag tot zeven kinderen gelijktijdig ontvangen. Een zelfstandige onthaalouder kan zowel niet als wel schoolgaande kinderen opvangen.

Wettelijk gezien moeten zelfstandige voorzieningen enkel hun opvangcapaciteit melden aan Kind en Gezin, maar de meeste kiezen ervoor om een attest van toezicht van Kind en Gezin te verkrijgen. Dit betekent dat ze moeten voldoen aan een aantal voorwaarden inzake de omgang met kinderen en ouders, veiligheid en gezondheid en inrichting van de ruimten. Het attest van toezicht houdt in dat de voorziening regelmatig wordt geïnspecteerd. Als de voorziening een attest van toezicht heeft zijn de opvangkosten tot op zekere hoogte financieel aftrekbaar.

- Initiatieven voor buitenschoolsopvang

Het gaat om opvang in groepsverband, specifieke en exclusief gericht op de buitenschoolse opvang van kinderen uit de basisschool. Ze hebben een minimumcapaciteit van 21 kinderen en kunnen verschillende vestigingen hebben. De minimumcapaciteit van een vestigingsplaats is acht plaatsen. Initiatieven voor de buitenschoolse opvang zijn erkend door Kind en Gezin. Ze moeten aan bepaalde kwaliteitsvoorwaarden voldoen op het vlak van begeleiding, opvoeding, infrastructuur etc. De initiatieven voor buitenschoolse opvang worden door verschillende instanties gesubsidieerd.

- Buurt en nabijdiensten

Bij wijze van experiment zijn er kleinschalige, buurtgerichte vormen van kinderopvang. Dit zijn voorzieningen voor kinderen die om wat voor redenen niet in de reguliere kinderopvang kunnen worden opgevangen. Zowel voor het personeel als de kinderen is hier een doelgroepenbeleid van toepassing.

- Buitenschoolse opvang verzorgd door scholen

Ook deze activiteiten moeten gemeld worden aan Kind en Gezin.

Er zijn in Vlaanderen 71.000 opvangplaatsen waarvan eenderde van de plaatsen bij zelfstandige onthaalouders. De meeste zelfstandige onthaalouders kiezen voor een attest van toezicht. Dit houdt in dat deze onthaalouders regelmatig gecontroleerd worden op de gestelde kwaliteitseisen. De ouderbijdrage is in Vlaanderen bij een erkende opvang variërend van 1,35 tot 23 euro per dag.

De situatie in Denemarken

De gemeentelijke overheid is verantwoordelijk voor de organisatie van de kinderopvang. De gemeente zorgt voor voldoende kinderopvangplaatsen, doet de selectie van de gastouder, heeft een arbeidsrelatie met de medewerkers in de kinderopvang en is verantwoordelijk voor alle aspecten van de kwaliteit van de opvang als totaal. De gemeente stelt eisen op het gebied van de veiligheid, beschikbare binnen- en buitenruimte, aanwezige groenvoorzieningen etc. De achterwacht is standaard geregeld. Er is een introductie en basiscursus voor gastouders. De intensieve betrokkenheid van de gemeentelijke overheid bij de kinderopvang heeft als gevolg dat in Denemarken 1300 gemeente ambtenaren zich bezighouden met de kwaliteit van de kinderopvang. Zij voeren vijf keer per jaar een controle uit bij de gastouder thuis. Zij controleren de gastouder op de gestelde kwaliteitsaspecten, observeren de kinderen en adviseren de gastouder over diverse zaken. Gastouders verdienen voor de opvang van vier kinderen 2800 euro bruto dat is 1500 euro netto. Kosten ten behoeve van de opvang zijn fiscaal aftrekbaar.

- De gastouderopvang

In een gastgezin worden nooit meer dan vijf kinderen tegelijk opgevangen. Eigen kinderen worden meegeteld bij het totale aantal kinderen. In Denemarken is gastouderopvang de belangrijkste vorm van opvang voor kinderen van 0 tot 3 jaar. Ongeveer 80.000 kinderen maken gebruik van de gastouderopvang. Er werken 22.500 geregistreerde gastouders.

- Samenwerking met het kinderdagverblijf

De meeste kinderen ouder dan 3 jaar gaan naar een kinderdagverblijf. Er is een duidelijke samenhang tussen opvang in het kinderdagverblijf en de gastouderopvang. De gastouders bezoeken met de gastkinderen groepsgewijs één tot twee keer per week een kinderdagverblijf. Er worden dan specifieke groepsgerichte activiteiten aan de kinderen geboden zoals samen zingen, muziek maken, theater en fysieke activiteiten. Het voordeel is dat de kinderen en de gastouders elkaar onderling goed kennen. Hierdoor verloopt de overgang van gastouderopvang naar opvang op het kinderdagverblijf voor een kind dat 3 jaar is soepel. Tevens ontstaan er vertrouwensrelaties tussen de verschillende gastkinderen en gastouders waardoor vervangende opvang indien noodzakelijk eenvoudig te organiseren is.